

K Z O M B U N D L A K Ń A T
Z B A D A Ń

Warszawa, lipiec 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/100/2010

OPINIE NA TEMAT

DOPUSZCZALNOŚCI ABORCJI

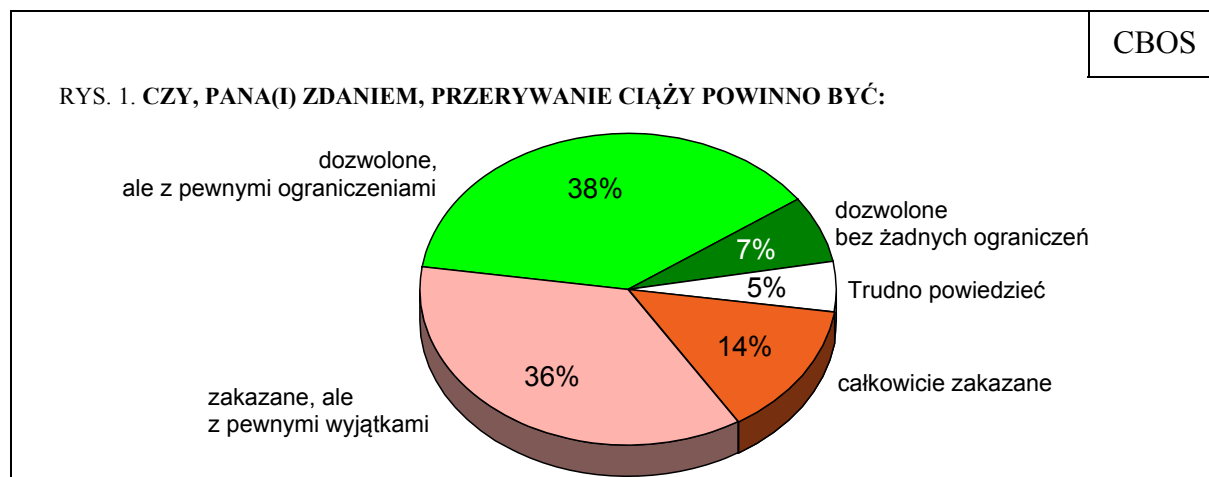
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Prawo do aborcji budzi wiele kontrowersji. Gorące dyskusje na ten temat rozpoczęły się w 1989 roku, kiedy do parlamentarnej debaty wprowadzono kwestie zmiany ustawy z 1956 roku regulującej przerywanie ciąży w sposób liberalny. Od 1993 roku obowiązuje prawo pozwalające na aborcję jedynie w przypadku, gdy ciąża zagraża życiu lub zdrowiu matki, gdy płód jest ciężko i nieodwracalnie upośledzony lub gdy ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego. Niektóre grupy polityczne i społeczne uważają, że obecnie obowiązujące prawo jest zbyt surowe, inne zaś – że niewystarczająco restrykcyjne. Badania dotyczące tej kwestii prowadzimy od początku lat dziewięćdziesiątych i powróciliśmy do tej problematyki w czerwcowym sondażu¹.

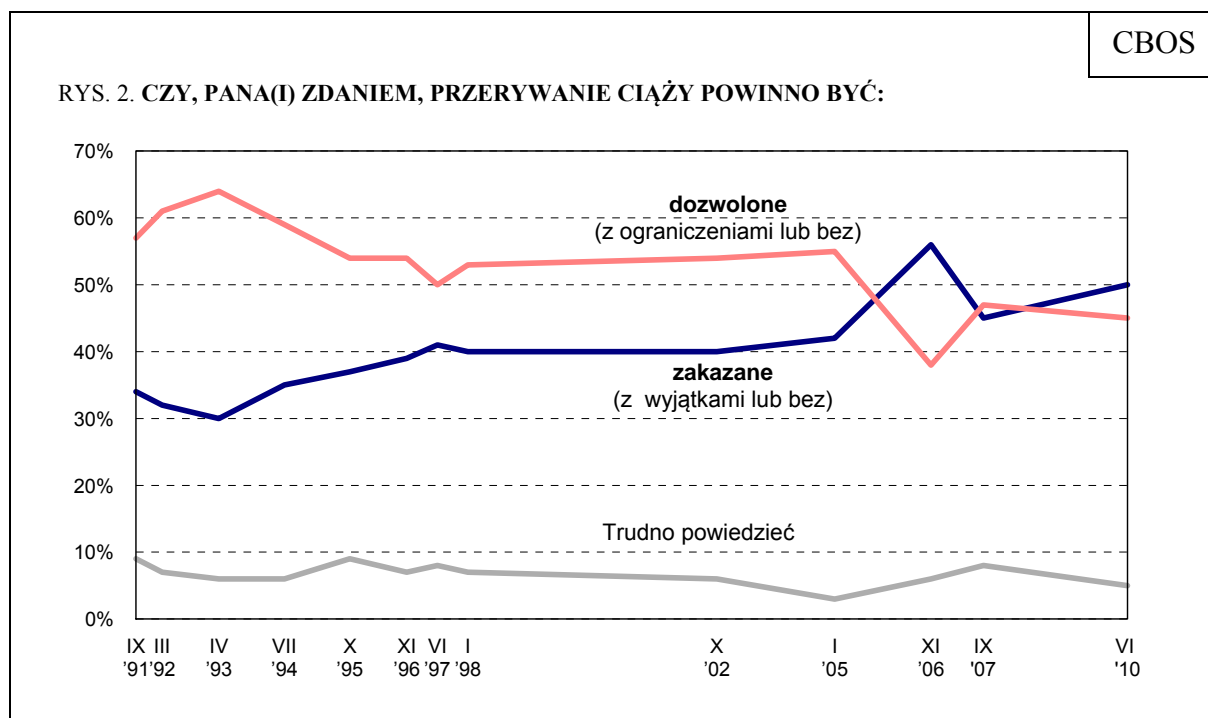
PRAWO DO ABORCJI

Co drugi dorosły Polak (50%) sprzeciwia się prawu do aborcji, jednak za całkowitym zakazem przerywania ciąży jest co siódmy respondent (14%), a ponad jedna trzecia ankietowanych (36%) twierdzi, że powinny być od niego wyjątki. Jednocześnie prawie połowa badanych (45%) uważa, że aborcja powinna być dozwolona. W tej grupie 7% pytanym deklaruje swoje poparcie dla przerywania ciąży bez żadnych ograniczeń, a 38% opowiada się za pewnymi ograniczeniami.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (241) przeprowadzono w dniach 10 – 16 czerwca 2010 roku na liczącej 977 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Nasze wyniki pokazują, że w latach dziewięćdziesiątych nastąpił zwrot ku bardziej konserwatywnym opiniom na ten temat. Mimo iż zwolennicy aborcji liczebnie dominowali nad jej przeciwnikami, różnica ta malała. W 2006 roku, kiedy na nowo rozgorzały dyskusje na skutek projektu zmian w konstytucji, zmierzających do wprowadzenia całkowitego zakazu przerywania ciąży, po raz pierwszy liczba przeciwników prawa do aborcji przeważała nad jego zwolennikami. Obecnie, tak jak w 2007 roku, odsetki przeciwników i zwolenników są zbliżone (choć w przeciwieństwie do wyników sprzed paru lat nieznaczną przewagę mają osoby o postawach antyaborcyjnych).

Za całkowitym zakazem przerywania ciąży najczęściej (53%) opowiadają się osoby biorące udział w praktykach religijnych częściej niż raz w tygodniu (zob. tabela aneksowa). Należy jednak zwrócić uwagę na szczególną zależność między tą kategorią zaangażowania religijnego a wiekiem. Osoby biorące udział w mszach, nabożeństwach i innych praktykach religijnych kilka razy w tygodniu są zazwyczaj w starszym wieku (72% respondentów uczęszczających na nie częściej niż raz w tygodniu ukończyło już 55 lat).

Tabela 1

Wiek respondentów	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1 – 2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
18 – 24 lata	4	15	8	15	16
25 – 34	6	15	26	20	25
35 – 44	6	15	15	15	14
45 – 54	12	16	18	23	14
55 – 64	31	18	17	19	15
65 lat i więcej	41	21	16	8	16

Ponadto poparcie dla całkowitego zakazu aborcji częściej niż inni deklarują badani z wykształceniem podstawowym, osoby niezadowolone z własnych warunków materialnych (po 27%), respondenci powyżej 64 roku życia (26%), renciści (24%), rolnicy (21%) oraz mieszkańcy wsi (20%).

Zwolennikami prawa do aborcji bez żadnych ograniczeń są najczęściej osoby, które w ogóle nie uczestniczą w praktykach religijnych (19%) i określają swoje poglądy polityczne jako lewicowe (18%).

WARUNKI DOPUSZCZALNOŚCI PRZERYWANIA CIĄŻY

Większość Polaków akceptuje przerywanie ciąży w sytuacjach, w których dopuszcza je obecnie obowiązujące prawo. Niemal powszechne jest poparcie dla prawa do takich zabiegów w sytuacji, gdy zagrożone jest życie matki (87% wskazań). Ponad trzy czwarte badanych uważa, że powinny być one dostępne również dla kobiet, u których ciąża stanowi zagrożenie dla ich zdrowia (78%) lub jest wynikiem gwałtu bądź kazirodztwa (też 78%). Natomiast trzy piąte ankietowanych (60%) twierdzi, że kobieta powinna mieć prawo do usunięcia ciąży, jeśli wiadomo, iż dziecko urodzi się upośledzone.

Dużo mniejsze jest poparcie dla prawa do aborcji w sytuacjach, które obecnie są zabronione. Mniej więcej co czwarty respondent zgadza się ze stwierdzeniem, że aborcja powinna być dozwolona, jeśli kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej (26%) lub osobistej (23%). Prawie co piąty badany (18%) uważa, że takie prawo powinno jej przysługiwać także w sytuacji, kiedy po prostu nie chce mieć dziecka.

W ciągu niemal dwóch dekad nie zmieniły się postawy Polaków dotyczące prawa do aborcji w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia matki lub gdy ciąża jest wynikiem gwałtu. Są to czynniki, które zdaniem zdecydowanej większości Polaków usprawiedliwiają aborcję.

Od 1992 roku zmalała natomiast akceptacja prawa do przerywania ciąży w razie diagnozy, że dziecko urodzi się upośledzone (o 11 punktów), i w jeszcze większym stopniu z powodu sytuacji materialnej kobiety (o 21 punktów). W ostatnich latach zmalało również poparcie dla prawa do aborcji, jeśli kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej (o 15 punktów od 2002 roku) lub po prostu nie chce mieć dziecka (o 9 punktów od 1999 roku)².

Tabela 2

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Wskazania respondentów według terminów badań*													
	III 1992		VI 1999		X 2002		I 2005		XI 2006		IX 2007		VI 2010	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach													
- zagrożone jest życie matki	88	6	86	6	85	8	88	8	86	8	91	5	87	7
- zagrożone jest zdrowie matki	82	11	77	14	77	14	80	14	77	15	85	9	78	14
- ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	80	10	72	16	73	15	77	15	73	16	79	12	78	12
- wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	71	15	61	24	65	21	66	22	62	24	66	21	60	25
- kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	47	39	38	47	44	44	42	46	27	59	34	55	26	63
- kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	-	-	-	-	38	47	36	51	21	64	30	56	23	65
- kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	-	-	27	58	28	58	28	60	16	72	23	66	18	73

* Zsumowano odsetki odpowiedzi twierdzących („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz przeczących („raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Pominięto „trudno powiedzieć”

Interesujące było, co badani rozumieją przez szczególne okoliczności, które powinny determinować prawo do przerywania ciąży. Analizy wykazały, że większość respondentów zgadzających się na warunkowe prawo do przerywania ciąży (zarówno jego zwolennicy z ograniczeniami, jak i przeciwnicy, ale z wyjątkami) uważa, iż kobieta powinna mieć możliwość dokonania aborcji w sytuacjach obecnie ją dopuszczających przez prawo, czyli przede wszystkim ze względów medycznych. Poparcie dla prawa do przerywania ciąży ze względów społecznych wyraża mniej więcej co trzeci respondent (co czwarty w przypadku, gdy kobieta nie chce mieć dziecka), który jest zdania, że aborcja powinna być dozwolona, ale z pewnymi ograniczeniami, i mniej więcej co dziesiąty ankietowany twierdzący, że powinna być zakazana, ale z pewnymi wyjątkami.

² Dopuszczalność aborcji w tych wypadkach zaczęliśmy badać później niż w 1992 roku.

Warto odnotować, że nawet wśród osób opowiadających się za całkowitym zakazem przerywania ciąży ponad połowa (55%) uważa, że jeśli zagrożone jest życie matki, powinno być od tego zakazu odstępstwo. Wśród zwolenników całkowitego zakazu dwie piąte (41%) twierdzi, że aborcja powinna być dozwolona również wtedy, gdy zagrożone jest zdrowie kobiety, ponad jedna trzecia (36%) – gdy ciąża jest wynikiem gwałtu, a co czwarty (24%) – gdy uszkodzony jest płód. Fakt, że tak wielu respondentów popierających całkowity zakaz aborcji wyłącza z niego sytuacje dozwolone obecnie przez prawo, świadczy o tym, że obowiązujące przepisy mogą być przez część ankietowanych oceniane jako wypełniające ten postulat. Zaskakująca jest natomiast zgoda na aborcję także ze względów społecznych pewnej grupy badanych zdecydowanie sprzeciwiających się przerywaniu ciąży, jednak pewne niespójności w deklaracjach są nieodłączną cechą badań społecznych. Szczególnie przy tak drażliwych tematach część respondentów może niechętnie przyznawać się do swoich poglądów.

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Odpowiedzi twierdzące („zdecydowanie tak” i „raczej tak” łącznie) wśród respondentów uważających, że przerywanie ciąży powinno być:			
	dozwolone bez żadnych ograniczeń	dozwolone, ale z pewnymi ograniczeniami	zakazane, ale z pewnymi wyjątkami	całkowicie zakazane
	w procentach			
– zagrożone jest życie matki	97	97	92	55
– zagrożone jest zdrowie matki	97	93	77	41
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	89	95	79	36
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	90	79	54	24
– kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	75	36	12	12
– kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	74	31	10	9
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	75	24	8	5

CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA POSTAWY PRO- I ANTYABORCYJNE

Obecnie prawie połowa badanych (47%) nie zgadza się z poglądem, że kobieta powinna mieć prawo do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży (z czego 23% w sposób zdecydowany). Natomiast ponad dwie piąte ankietowanych (44%) popiera takie rozwiązanie. Wyniki w tym względzie przypominają te z roku 2006, kiedy odnotowaliśmy wzrost poparcia dla poglądów antyaborcyjnych.

Tabela 4

W jakim stopniu zgadza się Pan(i) lub nie zgadza ze stwierdzeniem, że kobieta – jeśli tak zdecyduje – powinna mieć prawo do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VI 1997		X 2002		I 2005		XI 2006		IX 2007		VI 2010	
	w procentach											
Zdecydowanie się zgadzam	35	65	31	54	32	57	18	44	22	50	15	44
Raczej się zgadzam	30		23		25		26		28		29	
Raczej się nie zgadzam	16	30	13	32	15	36	21	44	22	40	24	47
Zdecydowanie się nie zgadzam	14		19		21		23		18		23	
Trudno powiedzieć	5	5	14	14	7	7	12	12	10	10	9	9

Regresja logistyczna wyjaśnia prawdopodobieństwo poparcia prawa do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży, gdy kontrolowane są inne czynniki mogące wpływać na postawy dotyczące tej kwestii. Do analizy włączone zostały zmienne demograficzne (płeć i wiek), społeczne (wykształcenie i miejsce zamieszkania) oraz określające światopogląd ankietowanych (religijność mierzona udziałem w mszach i nabożeństwach oraz poglądy polityczne).

W modelu płeć i wykształcenie okazały się nieistotne statystycznie (przy zastosowaniu kryterium $p < 0,05$), dlatego wartości dla tych zmiennych pominięto w tabeli. Natomiast w przypadku wieku i miejsca zamieszkania okazało się, że nie wszystkie różnice między kategoriami są istotne statystycznie. Jeśli chodzi o wiek, to najbardziej znaczące są różnice w postawach respondentów mających od 45 do 64 lat, którzy ponad dwukrotnie częściej niż najmłodsi badani (od 18 do 24 lat) opowiadają się za przepisami dopuszczającymi aborcję w pierwszych tygodniach ciąży. Najmłodsi ankietowani najrzadziej wyrażają poparcie dla takiego prawa. Istotne różnice pojawiły się również w postawach mieszkańców średnich miast. Ankietowani z miejscowości liczących od 20 do 100 tys. ludności prawie dwukrotnie częściej niż mieszkańcy wsi akceptują prawo do aborcji, a mieszkający w miastach od 100 do 500 tys. – ponad trzykrotnie częściej.

Wśród czynników wpływających na opinie dotyczące aborcji najważniejsze są te określające światopogląd, a najbardziej znaczący jest stosunek do religii i nauczania Kościoła. Im rzadziej ankietowani biorą udział w praktykach religijnych, tym częściej deklarują poparcie dla prawa do aborcji. Badani uczestniczący w mszach i nabożeństwach raz w tygodniu ponad dwukrotnie częściej zgadzają się z opinią, że kobieta powinna mieć prawo do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży niż ci, którzy praktykują kilka razy w tygodniu. Jeszcze częściej możliwość usunięcia ciąży w pierwszym jej okresie akceptują ankietowani

uczęszczający do kościoła 1 – 2 razy w miesiącu (ponad sześciokrotnie), a zwłaszcza wcale w nich nieuczestniczący (dziesięciokrotnie).

Ze względu na poglądy polityczne zwolennikami prawa do aborcji najczęściej są osoby określające swoje poglądy jako lewicowe, najrzadziej zaś badani o orientacji prawicowej.

Model nie wyjaśnia jednak dużej części wariacji w poglądach dotyczących dopuszczalności aborcji (R^2 Coxa i Snella = 0,16), co świadczy o konieczności poszukania dodatkowych czynników warunkujących te postawy.

Tabela 5

Czynniki wpływające na postawę proaborcyjną ³	Istotność	Iloraz szans ⁴
Wiek (kategoria referencyjna: 18 – 24 lata)⁵	0,02	
25 – 34	0,15	1,48*
35 – 44	0,09	1,64*
45 – 54	0,00	2,23
55 – 64	0,00	2,21
65 i więcej	0,47	1,23*
Miejsce zamieszkania (kategoria referencyjna: wieś)	0,00	
Miasto do 20 tys.	0,19	1,37*
20 – 100 tys.	0,01	1,79
101 – 500 tys.	0,00	3,24
501 tys. i więcej mieszkańców	0,12	1,5*
Udział w praktykach religijnych (kategoria referencyjna: kilka razy w tygodniu)	0,00	
Raz w tygodniu	0,02	2,49
1 – 2 razy w miesiącu	0,00	6,24
Kilka razy w roku	0,00	5,89
W ogóle nie uczestniczy	0,00	10,07
Poglądy polityczne (kategoria referencyjna: lewica)	0,00	
Centrum	0,00	0,47
Prawica	0,00	0,33
Trudno powiedzieć	0,00	0,34
Wielkość wariacji wyjaśnionej przez model: R^2 Coxa i Snella 0,16; R^2 Negelkerkego 0,21		

Objaśnienia: Regresja logistyczna, zmienna zależna: poparcie dla prawa do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży

* Statystycznie nieistotne przy kryterium $p < 0,05$

³ W tabeli przedstawiono tylko zmienne istotne statystycznie.

⁴ Iloraz szans pokazuje, jak zmienia się szansa danego zdarzenia (tj. stosunek prawdopodobieństwa, że jakieś zdarzenie wystąpi, do prawdopodobieństwa, że nie wystąpi) przy jednostkowej zmianie zmiennej niezależnej.

⁵ Przy zmiennych jakościowych iloraz szans jest wyrażony w stosunku do jakiejś kategorii określanej jako kategoria referencyjna.

OCENA MORALNA

Prawie połowa badanych (45%) uważa, że kobiety poddające się zabiegom aborcji popełniają grzech, a niemal dwie piąte (39%) tak samo ocenia lekarzy wykonujących takie zabiegi. Około jednej trzeciej ankieterowanych obciąża odpowiedzialnością w tej sprawie polityków uchwalających prawo dopuszczające przerywanie ciąży (35%) oraz osoby popierające to prawo (33%). Należy jednak zwrócić uwagę, że prawie co piąty badany wstrzymał się od oceny takich sytuacji w kategoriach grzechu.

Tabela 6

Czy z Pana(i) punktu widzenia popełniają grzech czy nie popełniają grzechu:	Popołniają grzech	Nie popełniają grzechu	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– kobiety poddające się zabiegowi przerywania ciąży	45	36	19
– lekarze wykonujący zabiegi przerywania ciąży	39	43	18
– politycy uchwalający prawo dopuszczające przerywanie ciąży	35	45	20
– osoby popierające prawo dopuszczające przerywanie ciąży	33	47	20

Ocena odpowiedzialności wymienionych wyżej grup zależy od poglądów na temat dopuszczalności aborcji. W grupie przeciwników prawa do aborcji niemal dwie trzecie (65%) uważa, że grzech popełniają kobiety dokonujące zabiegów przerywania ciąży, trzy piąte (60%) ocenia w ten sam sposób lekarzy, ponad połowa twierdzi, że grzeszą politycy umożliwiający aborcję przez uchwalanie odpowiedniego prawa (55%) i osoby je popierające (52%). Wśród osób dopuszczających przerywanie ciąży 24% uznało, że popełniają grzech kobiety korzystające z takich zabiegów, 19% oceniło tak lekarzy, 15% – polityków, a 14% – obywateli popierających aborcję.

Tabela 7

Grupy – zdaniem respondentów – popełniające grzech	Odpowiedzi osób przekonanych, że przerywanie ciąży powinno być:	
	dozwolone (z ograniczeniami lub bez)	zakazane (z wyjątkami lub bez)
	w procentach	
Kobiety poddające się zabiegowi przerywania ciąży	24	65
Lekarze wykonujący zabiegi przerywania ciąży	19	60
Politycy uchwalający prawo dopuszczające przerywanie ciąży	15	55
Osoby popierające prawo dopuszczające przerywanie ciąży	14	52

Oceny te są bardzo silnie powiązane z religijnością respondentów badaną za pomocą pytania o częstotliwość ich udziału w praktykach religijnych.

Od wprowadzenia w Polsce bardziej restrykcyjnego prawa dotyczącego aborcji poglądy społeczne dotyczące tej kwestii zaczęły się stawać coraz bardziej konserwatywne. Potwierdza to zasadę konformizmu społecznego, czyli skłonności do akceptowania opinii panujących w społeczeństwie, lub tych, które uważane są za najbardziej powszechne. W 2006 roku, kiedy wniesiono projekt wpisania do konstytucji ochrony życia poczętego, popierany przez Kościół katolicki, odnotowaliśmy po raz pierwszy liczebną przewagę przeciwników aborcji nad jej zwolennikami. Po niewielkiej liberalizacji poglądów w 2007 roku obecnie liczba ankietowanych popierających zakaz aborcji ponownie przewyższa liczbę przeciwników takich przepisów.

Na opinie Polaków dotyczące prawa do przerywania ciąży najsilniej wpływają ich przekonania religijne i poglądy polityczne. Zwolennikami prawa do aborcji najczęściej są osoby określające swoje poglądy jako lewicowe, nieuczestniczące w praktykach religijnych. Im częściej ankietowani biorą udział w mszach i nabożeństwach, tym rzadziej deklarują poparcie dla prawa do przerywania ciąży.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK